

Атаманенко А. Е. Учредительные и инкорпорационные документы Украинского исторического общества

В статье рассматриваются уставы и инкорпорационные документы Украинского исторического общества. Украинское историческое общество было создано в США в 1963 г. и объединило многих ведущих украинских ученых в диаспоре. Эти документы являются важным источником для изучения деятельности Украинского исторического общества.

Ключевые слова: Украинское историческое общество, диаспора, учредительные документы

Atamanenko A. Ye. Constituent and incorporative documents of Ukrainian historical association

This essay presents an analysis of the bylaws and incorporation documents of the Ukrainian Historical Association (UHA). Created in the USA in 1963, its members included many outstanding Ukrainian scholars in diaspora. These documents are important sources to the study of UHA's activity.

Keywords: Ukrainian historical association, diaspora, constituent documents

УДК 94(477)–057.87:329.78

Л. В. Корнійчук

**ДІЯЛЬНІСТЬ АРКАДІЯ ЖУКОВСЬКОГО
В УКРАЇНСЬКОМУ СТУДЕНТСЬКОМУ ТОВАРИСТВІ
НАЦІОНАЛЬНОГО СОЛІДАРИЗМУ "ЗАРЕВО"**

Стаття присвячена характеристиці роботи відомого українського вченого Аркадія Жуковського в Українському студентському товаристві національного солідаризму "Зарево". У цій статті автор аналізує проблеми створення та функціонування студентського товариства і його основні досягнення. Автор звертає увагу на видавничу діяльність товариства, а також показує вплив товариства на подальшу діяльність А. Жуковського та на формування його наукових зацікавлень.

Ключові слова: Українське студентське товариство національного солідаризму "Зарево", звіт, протокол, комісія, журнал "Розбудова держави".

На сучасному етапі розвитку української історичної науки вже традиційними стали дослідження наукового доробку та життєвого шляху провідних українських істориків. На нашу думку, провідне значення має вивчення діяльності істориків, що репрезентують українську історичну науку в діаспорі і всіляко сприяли і продовжують сприяти поширенню знань про Україну, її історію та культуру. До таких вчених належить голова Наукового товариства імені Шевченка в Європі, іноземний член НАН України, дійсний член Української вільної академії наук у США, професор Аркадій Іларіонович Жуковський, якому належить вагома роль у дослідженні проблематики історії церкви, історії України, історіографії, а також у налагодженні французько-українських культурних зв'язків. За значний особистий внесок у розвиток наукових досліджень з українознавства та сприяння встановленню дружніх українсько-французьких відносин історик був нагороджений орденом "За заслуги" III ступеня.

Варто зазначити, що особливе значення при дослідженні життєвого шляху діячів історичної науки має висвітлення чинників, що впливали на їх формування як істориків, сприяли вибору вивчення певної дослідницької проблематики тощо. Висвітлюючи біографію Аркадія Жуковського, не можна оминати важливу її сторінку – діяльність в Українському студентському товаристві "Зарево", адже саме тут він отримує навички організатора і координатора праці окремого підрозділу Товариства, а також починає займатись видавничою діяльністю. Не випадково в своїх спогадах один з членів Товариства – Б. Винар писав: "Він (А. Жуковський – авт.) виріс у Зареві і без Зарева мабуть не мав би тих громадських і наукових заслуг" [1, арк. 72].

На сьогодні про життя та діяльність А. Жуковського існують лише окремі публікації Д. Яремчука на сторінках "Українського голосу" [2, арк.], Б. Червака в газеті "Українське слово" [3], В. Наулка в "Українському археографічному щорічнику" [4], статті в журналі "Український історик" – А. Атаманенко та Л. Винара [5], а також Ю. Макара та О. Добржанського [6]. Вказані публікації не дають повної інформації про життєвий і творчий шлях вченого, але все ж розглядають окремі напрямки його досліджень. Найбільш ґрунтовною є стаття Л. Винара та А. Атаманенко, в якій подані біографічні відомості дослідника, а також аналіз основних напрямків його діяльності. Однак жодна з вказаних публікацій не подає вичерпної інформації про діяльність вченого в "Зареві", як і фактично не висвітлено залишається історія самого Товариства. Відтак, на нашу думку, існує необхідність комплексного аналізу діяльності Аркадія Іларіоновича в названому Товаристві, окреслення основних здобутків та труднощів у функціонуванні "Зарева".

Українське студентське товариство "Зарево" виникло в 1949 р. і його метою було налагодження співпраці з визначними українськими науковцями і за їхньою допомогою початок праці у студійних комісіях Товариства [7, с. 22]. Установчі збори "Зарева" відбулись 20-21 травня 1949 р. у Мюнхені з ініціативи таких студентських організацій як Українське студентське товариство національного солідаризму "Січ" (Мюнхен), а також однойменних товариств з Регенсбургу, Грацу, Ерлангену та представників з Аугсбургу і Франкфурту [1, арк. 4].

Вступаючи до Товариства, кожен його майбутній член заповнював заяву-анкету, в якій окрім даних про освіту та місце проживання мав також вказати напрямок праці, тобто комісію, в якій хотів би працювати. Офіційною датою вступу А. Жуковського до "Зарева" є 4 грудня 1950 р. [8, арк. 4]. Власне, саме Аркадій Іларіонович був одним із творців концепції праці студійних комісій. Фахова праця в комісіях була одним із основних завдань членів Товариства. При ньому діяли такі комісії: античних перекладів (керівник – М. Микулович), антропології (керівник – Р. Єндик), студій відродження України в XIX і XX ст. (керівник – М. Антонович), економічна (керівник – Б. Винар), державного планування та відбудови України (керівник – А. Жуковський), літературна (керівник – Л. Винар), міжнародної політики (керівник – М. Антохів), правничо-суспільна (керівник – Б. Цюцюра), дослідів підрядянської дійсності (керівник – М. Виговський), національного солідаризму (керівник – І. Турянський), світоглядно-філософська (керівник – Б. Суховерський), соціологічна (не було керівника), церковних справ (керівник – В. Нагірняк), державного устрою (не було керівника) [9, с. 25-26].

Керівники комісій мали організувати нові представництва Товариства, постійно інформувати Про від "Зарева" про культурні, наукові та політичні здобутки членів комісії, а також підготувати план праці своєї комісії і опублікувати його в бюлетені "Зарево" [10, арк. 1]. Кожен з членів Товариства мав підтримувати контакти з керівником тієї чи іншої комісії і надсилати свої статті, досліді, інформації, які входили до напрямку її діяльності [11, арк. 112]. Аркадій Іларіонович очолював комісію "Державного планування та відбудови України" [12], окрім цього до його завдань входила організація представництв Товариства у країнах Європи. З цією метою А. Жуковський налагоджував контакти з українцями в цих країнах і неодноразово в листах просив окремих осіб очолити такі представництва. Зокрема, листи до Д. Маслія в Мадрид [13], В. Федорончука в Рим [14], А. Костюка в Кіркбі [15], М. Шебеця в Рочдейл [16], О. Турка в Дублін [17], В. Хомяка в Чорлей [18] містять подібні пропозиції. Про проведenu роботу в цьому напрямку Аркадій Іларіонович подав інформацію у "Звіті з діяльності Європейського Представництва "Зарева" [19].

Варто зазначити, що закономірним є той факт, що на початковому етапі діяльності Товариства активно обговорювались його завдання, мета існування тощо, однак фактично протягом всього його існування відбувались дискусії стосовно означених питань, що в свою чергу з одного боку заважало плідній роботі його членів, а з іншого сприяло виникненню нових ідей щодо внутрішньої організації, які в переважній більшості залишились лише на папері. Загалом передбачалось, що "Зарево" є студентською організацією, що мала об'єднати "еліту націоналістичного руху" [20, арк. 2] і в результаті "стати певною школою державницьких кадрів" [14, арк. 1]. Праця в комісіях "Зарева" означала його перетворення у "вільний український університет з націоналістичним світоглядом" [11, арк. 2]. Провідними напрямками праці Товариства була видавнича діяльність, а також організація Стипендійного фонду і бібліотеки. А. Жуковський в листі до М. Антоновича від 16 березня 1951 р. [21] висловлював думки стосовно виходу Товариства за межі студентської організації і перетворення в загальнополітичну організацію, що мала б називатись "Дружина оборони революції". Це не повинна бути конкуруюча організація для ОУН, а лише організація, що об'єднала б українську еліту в діаспорі. Різні погляди стосовно майбутнього "Зарева" в результаті призвели до розколу його на дві групи, про що згадував Б. Винар [121]. Зокрема, він говорив про те, що П. Серчо, П. Дорожинський і частково М. Плав'юк вважали Товариство "прибудівкою ОУН", а інші на чолі з М. Антоновичем були прихильниками праці студійних комісій, поглиблення знань, інтелектуального росту.

Розмірковуючи над початками діяльності "Зарева", М. Антонович на даному етапі виділив три періоди, зокрема, період від другого з'їзду до ідеологічної конференції в Берхтесгадені (травень – липень 1950 р.), перехідний період (липень – жовтень 1950 р.), розбудова Товариства на нових місцях розселення (1950 – 1951 рр.) [22, с. 10-1421]. В основу своєї періодизації він поклав ключові події, що визначали майбутню долю Товариства. Коли мова йде про другий річний з'їзд "Зарева", то він відбувся 20-21 травня 1950 р. і на ньому для покращення координації праці його членів призначено представників і, зокрема, А. Жуковського обрано представником Товариства у Західній Європі, а також його генеральним секретарем. Представником в Канаді обрано М. Плав'юка, в США – П. Стерча. На з'їзді А. Жуковський виголосив доповідь про міжнародне становище студентів, в якій подав схему розвитку та організації міжнародного студентського життя і вказав на перспективи його розвитку, а також засудив співпрацю студентства з московільським Міжнародним союзом студентів та пояснив цю співпрацю браком міцної світоглядної бази серед студентства. Власне, завданням "Зарева" і було віднайдення духовної бази для побудови нового міжнародного студентського центру [23, с. 22].

20 травня 1950 р. другий з'їзд ухвалив Статут згідно якого передбачалось створення представництв, завданням яких було підтримувати зв'язок з членами Товариства в окремій країні та координувати їх діяльність [24, с. 21]. Представництво "Зарева" в Західній Європі офіційно почало діяти з початку 1951 р. і об'єднувало представництва Великобританії на чолі з Г. Блакитним, Бельгії – М. Антохівом, Італії – В. Федорончуком, Іспанії – Д. Маслієм, Австрії – О. Накловичем, Німеччині – П. Дорожинський, Франції – А. Жуковським [25, с. 24-25]. Як представник Товариства в Європі А. Жуковський організував його "клітину" в Парижі раніше – 11 червня 1950 р. на чолі з О. Небелюком, а також в Нансі (Франція) і Леобені (Австрія), за посередництвом О. Зінкевича – "клітину" в Олдгаймі (Великобританія) [26, с. 12]. Аркадій Іларіонович брав активну участь в діяльності паризького відділу, зокрема, в заходах щодо вшанування пам'яті Симона Петлюри [23, с. 24]. В цілому на 1951 р. "Зарево" об'єднувало 16 товариств, 10 гуртків та два ініціативні осередки, що загалом складало приблизно 300 членів [22, с. 12].

З метою налагодження якісної роботи Товариства і координації комісій 20 лютого 1951 р. А. Жуковський як координатор комісій "Зарева" (з грудня 1950 р.) звернувся до їх керівників з проханням щоквартала

льно надсилати звіти, в яких подавати інформацію про кількісний склад комісії, про видавничу діяльність, виступи членів, а також подавати план праці на наступний квартал разом із заувагами, пропозиціями тощо [27, с. 4]. Також Аркадій Іларіонович виступив із закликом до керівників комісії налагоджувати видавничу діяльність (кожна комісія мала видавати збірники праць своїх членів), а також збирати бібліотеки з відповідного напрямку.

20 березня 1951 р. відбулось засідання Проводу "Зарева", на якому вирішено в травні провести конференцію, присвячену організаційним справам об'єднання [28, с. 5], зокрема, питанню надання стипендій членам Товариства на подальше навчання, а також питанню видання збірників праць комісії "Зарева". Відтак на перше місце ставилось питання вирішення фінансових проблем студентів і саме Стипендійний фонд ім. О. Ольжича, який очолював П. Стерчо, був покликаний організувати надання допомоги українським студентам, що навчаються в західноєвропейських країнах [29, с. 13]. Щодо видавничої справи, то 30 червня – 1 липня 1951 р. відбувся третій з'їзд "Зарева" [30, с. 6], який постановив видавати журнал "Розбудова держави" як продовження бюлетеня "Зарево", та інформаційний орган для членів "Листок дружиби". На той час вийшло два випуски бюлетеня в Мюнхені (1949 р.) і третій (1951 р.) в Монреалі [1, арк. 22]. Перше число "Розбудови держави" з'явилося восени 1951 р. за редакцією Марка Антоновича, у вступній статті визначено головне завдання Товариства – розробку проблематики, що пов'язана з "розбудовою держави в найширшому розумінні цього слова" [31, с. 1]. Журнал "Розбудова держави" структурно поділявся на рубрики: "З праць комісії", "До проблематики праць комісії", "З книжок і журналів", "З діяльності Зарева", "Документи", "Надіслане до редакції", "З нашого мавзолею", "Подяка", "Дискусійна комісія", які інформували не лише про роботу Товариства, а й містили статті його членів різноманітної тематики. Варто зазначити, що на з'їзді також вкотре засвідчена необхідність сприяння діяльності Стипендійного фонду ім. О. Ольжича та посилення діяльності неактивізованих комісій тощо. А. Жуковського обрано першим заступником Провідника Товариства [30, с. 7], а на з'їзді представників Товариства у Мюнхені 1-2 вересня 1951 р. Аркадія Іларіоновича обрано до складу ревізійної комісії. Також на студійній частині з'їзду він виголосив доповідь на тему "До проблеми націоналістичної державної системи" та звітував про діяльність "Зарева" в Парижі [32].

Одним із напрямів праці Товариства була організація заходів з вшанування пам'яті О. Ольжича, Р. Шухевича, С. Петлюри, А. Мельника. Наприклад, 12 грудня 1950 р. з нагоди 60-х роковин з дня народження А. Мельника проведено урочисті зустрічі і святкування [33, с. 4]. Аркадій Іларіонович займався координацією організації таких заходів, а також брав участь в організації з'їздів Товариства. Зокрема, 17 серпня 1952 р. в м. Олдгамі відбувся з'їзд "Зарева" у Великобританії, де А. Жуковський виступив з доповіддю "Ставання Зарева", в якій висвітлив його генезу та розвиток, звернув увагу на зміст праці окремих представництв "Зарева" [34]. Пізніше в цьому ж році він виголосив доповідь "Проблеми відбудови України" на Високошкільних літніх курсах українознавства, що проходили у Франції [35, с. 30]. 13-15 вересня 1952 р. відбулися Студійні дні і З'їзд Європейського представництва "Зарева", де А. Жуковського було обрано до складу Контрольної комісії. Також до програми Студійних днів входила його доповідь "До державного планування" [36, с. 31]. 1 травня 1953 р. він взяв участь у конференції активу "Зарева" у Франції, де обговорено справи переорганізації крайового представництва та з'їзду Товариства [36, с. 31-33] і відповідно вирішено спростити його організаційну структуру в зв'язку із складнощами в координуванні праці, зокрема Провід європейського "Зарева" скорочено до трьох осіб – голова і два заступники [37, арк. 1].

Слід звернути увагу на те, що, розмірковуючи над перспективами розвитку "Зарева", Аркадій Іларіонович порівнював його діяльність з працею Європейського університетського центру в Нансі (Франція), що був заснований наприкінці 1950 р. з метою координації праці дослідників історії країн Європи [38, арк. 1]. На думку вченого, близькою була методика праці обох товариств, оскільки при "Зареві" працювали комісії, а Європейський університетський центр мав відділи: культури, демографічних, санітарних і соціальних студій, економічних наук, політичних наук та мовознавчих студій [38, арк. 1]. Відповідно можливою була співпраця товариств чи хоча б запозичення комісіями досвіду роботи у відділів Європейського університетського центру.

Як керівник комісії "Державного планування і відбудови України" Аркадій Жуковський публікував матеріали, що стосувались її діяльності у журналі "Розбудова держави", зокрема, опубліковані його статті "Відбудова України" [39], "До проблеми націоналістичної державної системи" [40], "За ясність у основних справах" [41], "До питання державного планування" [42], "Проблеми відбудови України" [43; 44].

Стаття "Відбудова України" є поясненням до плану праці вищезазваної комісії, в ній подано основні напрямки відбудови держави, зокрема, передбачено заснування міністерства відбудови як інституції, що керувала б процесом планування і розбудови [39, с. 3]. Важливим для автора є також питання вибору методу відбудови, як можливі варіанти розглянуто стандартизацію та індивідуальне планування, при цьому пріоритет надавався останньому. До питання відбудови держави Аркадій Іларіонович повертався і в інших статтях, зокрема, висвітленню цього питання присвячені статті "Проблеми відбудови України" та "Проблеми відбудови України (закінчення)". Дослідник виділяє основні принципи відбудови: вона повинна включатись в загальний розвиток країни, необхідний поділ завдань між центральними і місцевими установами, на початковому етапі перевага належить житловому будівництву та відновленню соціальних інституцій, потрібно скористатись міжнародною допомогою, а також приступаючи до відбудови слід враховувати людський фактор [43, с. 3]. На думку автора, приступаючи до відбудови, варто враховувати такі аспекти як моральний, соціальний, економічний, технічний та геополітичний [43, с. 4], адже лише в цьому випадку можна досягти позитивних результатів. Однією з найскладніших проблем при цьому є організація

відбудови, яка вимагає детального планування, а також послідовна і чітка реалізація плану. Розглянувши основні галузі, що потребують модернізаційних перетворень і їх стан на тогочасному етапі, Аркадій Іларіонович приходять до висновку, що така розбудова можлива, але лише в суверенній державі [44, с. 12]. Варто зазначити, що плани автора можуть здатись дещо ідеалістичними, однак їх слід вважати спробою тогочасного студентства, що опинилось за межами Батьківщини долучитись до її життя в будь-якій формі. Для Аркадія Жуковського визначення планів майбутньої відбудови України було запорукою успіху на шляху до досягнення країною незалежності і як визначив сам дослідник, його завданням було заохочення інших небайдужих до долі нашої країни людей визначити шляхи її відбудови [44, с. 13]. Питанню відбудови Аркадій Іларіонович присвятив також статтю "До питання державного планування", в якій як головне завдання економічних планів визначив "вміле пристосування виробництва до суспільних потреб" [42, с. 21]. Розглядаючи питання відношення держави до народного господарства, автор проаналізував праці теоретиків українського націоналізму М. Сціборського "Націократія" та П. Боярського "Національний солідаризм" і прийшов до висновку, що вони втручання держави в економіку вважали необхідним засобом для відбудови економічного життя, а відтак закономірним є державне планування [42, с. 24]. Детальний аналіз вище названих праць дослідник подав у статті "До проблеми націоналістичної державної системи". Слід вказати на той факт, що в повній назві Товариства "Зарево" використане поняття "національний солідаризм" з однойменної праці П. Боярського, пояснення якого подає А. Жуковський. Зокрема, він говорить про те, що народ за законом поділу праці поділяється на стани, а вони на фахи і необхідно їх пов'язати в єдину органічну цілісну систему, що можливо завдяки утворенню фахово-станових організацій, співпраця яких і являє собою поняття "національний солідаризм" [40, с. 3]. Окрім аналізу праць та подання загальної характеристики націоналістичної державної системи Аркадій Жуковський подає власне бачення майбутнього устрою Української держави, яке можна звести до наступних моментів: для стримання зовнішньополітичного тиску необхідна сильна влада; нейтралізувати ворожі існуванню незалежної держави елементи зможе лише авторитарна влада; необхідне встановлення унітарної і централізованої державної системи; на чолі держави повинен стояти Президент Української Республіки, обраний загальними виборами, він концентруватиме виконавчу і законодавчу владу; функції виконавчого органу виконуватимуть міністри, обрані главою держави; законодавча влада складатиметься з двох палат – Національної Асамблеї та Корпоративної Палати; встановлення незалежного судочинства; централізація адміністрації; радниками Президента будуть голови Асамблеї, Корпоративної палати, Головної палати юстиції, Державного банку, Найвищої наукової інституції, а також голови українських церков [40, с. 5]. Відповідно "покращення державницького вишколу українських кадрів" [40, с. 6] повинно сприяти майбутній розбудові української держави і є одним із головних завдань "Зарева". Єдиним шляхом досягнення самостійності А. Жуковський вважав українську національну революцію, теоретичне обґрунтування основних рис якої подав у статті "За ясність у основних справах. Константи революції". Зокрема, дослідник зазначав, що революція встановлює зміни "глибокого й різкого порядку" і відповідно пов'язана з "силою і проливанням крові" [41, с. 14-15]. Революції супроводжуються змінами політичної верхівки та еліти в цілому і відбуваються завдяки залученню широких народних мас, що прагнуть втілити революційний ідеал [41, с. 15]. А. Жуковський виділяє два типи революціонерів: перший тип, що бажає лише нищити владні інституції і другий, який прагне не лише руйнувати, але й будувати нове на зміну старому. На думку автора, лише прагнення збудувати нове дає моральну підставу для революціонерів руйнувати [41, с. 16], відповідно необхідний план побудови нового. Отже, як бачимо Аркадій Іларіонович пов'язує проблеми відбудови незалежної України з проведенням революційних змін, шляхом встановлення нової системи державного управління, а також обґрунтовує необхідність державного планування майбутніх змін. Всі названі статті є лише спробою постановки питання відбудови України і за задумом автора мали б викликати жвавий інтерес серед фахівців різних сфер, які б в свою чергу сприяли відтворенню цілісної картини ефективного розвитку всіх сфер життя майбутньої Української держави.

У цілому, коли мова йде про діяльність самого Товариства, то вона значною мірою була пов'язана з багатьма труднощами, зокрема, з браком коштів, розселенням членів комісії по різних країнах, що гальмувало їхню роботу, дискусіями стосовно організації і напрямків діяльності тощо. На нашу думку, влучно окреслив труднощі Товариства один з його членів Б. Винар, який однією з проблем діяльності "Зарева" вважав той факт, що більшість представництв існували лише на папері, також було багато фіктивних комісій і багато членів свою належність до Товариства сприймало як "повинність належати до націоналістичної організації" [7, с. 23]. "Ми раділи, що існуємо. І це буде характеристика одним реченням, що підсумовує перший етап в Європі та знаходить певний відповідник в початках зросту "Зарева" за океаном" [7, с. 23], – саме так він характеризував працю Товариства. Але не зважаючи на певною мірою ідеалістичні, а подекуди навіть за визначенням Б. Винара "наївні" [1, арк. 12] плани "Зарева", його існування сприяло консолідації української молоді, збереження її патріотичного духу, стимулювало до наукової, видавничої та організаційної роботи, а також слугувало свого роду "рупором" українців за кордоном.

Підсумовуючи викладений матеріал, варто зазначити, що Аркадій Жуковський в роки навчання брав активну участь в діяльності українських студентських організацій, зокрема, як голова Союзу українських студентських товариств в Австрії (1947 – 1949 рр.), член управи Центрального союзу українського студентства (з 1948 р.). Він став одним із засновників і активних діячів Українського студентського товариства національного солідаризму "Зарево". На його пропозицію журнал Товариства було названо "Розбудова держави", також вчений входив до редакційної колегії цього видання. Період життя Аркадія Жуковського пов'язаний з працею в "Зареві" був певною мірою визначальним. Адже саме тут він проявив себе як вмі-

лий організатор і координатор роботи Товариства, члени якого були розселенні по всій Європі, оскільки був призначений координатором комісії практично одразу після того як офіційно став його членом. Працюючи в "Зареві", він познайомився з багатьма українськими науковцями, з якими підтримував наукові контакти, вже будучи членом Наукового товариства імені Шевченка в Європі, а потім і його головою. Так, наприклад, Аркадій Іларіонович співпрацював з Українським історичним товариством, яке очолював в минулому теж член "Зарева" і керівник його літературної комісії Любомир Винар. Цілком можна ствердити, що саме в "Зареві" відбулось формування багатьох життєвих принципів Аркадія Іларіоновича, який крім організаційної діяльності, друкував багато матеріалів у "Розбудові держави".

Джерела та література

1. Архів Інституту досліджень української діаспори Національного університету "Острозька академія". – Ф. "Зарево". – Винар Б. Зарево і "Розбудова держави". Спомини.
2. Яремчук Д. 75-річчя проф. Аркадія Жуковського // Український голос. – 1997. – 10 лютого.
3. Червак Б. Аркадій Жуковський – вчений і націоналіст // Українське слово. – 1997. – 23 січня.
4. Наулко В. До 80-річчя професора Аркадія Жуковського // Український археографічний щорічник. – Вип. 7. – Київ; Нью-Йорк, 2002.
5. Винар Л., Атаманенко А. Академік Аркадій Жуковський: історик і енциклопедист // Український історик. – 2003. – № 1-5 (156-160).
6. Макар Ю., Добржанський О. Патріарх українського буковинознавства // Український історик. – 1998. – № 1-4 (136-139).
7. Винар Б. Декілька критичних зауваг до діяльності Зарева // Розбудова держави. Бюлетень Зарева. – Монреаль, 1953. – Ч. 3(11).
8. Архів Бібліотеки ім. О. Ольжича. – Ф. "Зарево". – Спр. Документи. – Заява до "Зарева" в Парижі.
9. Жуковський А. Звіт з діяльності комісії "Зарева" від 25 травня 1950 р. до 1 червня 1951 р. за час від 21 травня 1950 р. до 30 червня 1951 р. // Листок дружби. Інформаційний орган ОУСТНС "Зарево". – 1951. – Ч. 7.
10. Архів Бібліотеки ім. О. Ольжича. від 25 березня 1951 р. – Ф. "Зарево". – Спр. Листування. – Лист А. Жуковського до Д. Маслія.
11. Архів Бібліотеки ім. О. Ольжича. – Ф. "Зарево". – Спр. Листування. – Лист А. Жуковського до В. Смереки від 30 квітня 1951 р.
12. Архів Бібліотеки ім. О. Ольжича. – Ф. "Зарево". – Спр. Листування. – Лист А. Жуковського до І. Тофана від 30 квітня 1951 р.
13. Архів Бібліотеки ім. О. Ольжича. – Ф. "Зарево". – Спр. Листування. – Лист А. Жуковського до Д. Маслія від 25 березня 1951 р.
14. Архів Бібліотеки ім. О. Ольжича. – Ф. "Зарево". – Спр. Листування. – Лист А. Жуковського до В. Федорончука від 25 березня 1951 р.
15. Архів Бібліотеки ім. О. Ольжича. – Ф. "Зарево". – Спр. Листування. – Лист А. Жуковського до А. Костюка від 30 квітня 1951 р.
16. Архів Бібліотеки ім. О. Ольжича. – Ф. "Зарево". – Спр. Листування. – Лист А. Жуковського до М. Шебеця від 30 квітня 1951 р.
17. Архів Бібліотеки ім. О. Ольжича. – Ф. "Зарево". – Спр. Листування. – Лист А. Жуковського до О. Турка від 30 квітня 1951 р.
18. Архів Бібліотеки ім. О. Ольжича. – Ф. "Зарево". – Спр. Листування. – Лист А. Жуковського до В. Хом'яка від 30 квітня 1951 р.
19. Архів Бібліотеки ім. О. Ольжича. – Ф. "Зарево". – Спр. Документи. – Звіт Європейського Представництва "Зарева" за 1953 р.
20. Архів Бібліотеки ім. О. Ольжича. – Ф. "Зарево". – Спр. Листування. – Лист А. Жуковського до М. Антоновича від 10 березня 1951 р.
21. Архів Бібліотеки ім. О. Ольжича. – Ф. "Зарево". – Спр. Листування. – Лист А. Жуковського до М. Антоновича від 16 березня 1951 р.
22. Антонович М. Звіт провідника "Зарева" 21 травня 1950 р. до 30 червня 1951 р. // Листок дружби. Інформаційний орган ОУСТНС "Зарево". – 1951. – Ч. 7.
23. Другий річний з'їзд "Зарева" // "Зарево". Бюлетень. – Монрель, 1951. – Ч. 3.
24. Дорожинський П. Звіт організаційного референта проводу ОУСТНС "Зарево" за час від 20 травня 1950 р. до 30 червня 1951 р. // Листок дружби. Інформаційний орган ОУСТНС "Зарево". – 1951. – Ч. 7.
25. Жуковський А. Річний звіт з діяльності представництва "Зарева" на Західну Європу за час від 21 травня 1950 р. до 30 червня 1951 р. // Листок дружби. Інформаційний орган ОУСТНС "Зарево". – 1951. – Ч. 7.
26. Звіт провідника "Зарева" за час від 21 травня 1950 р. до 30 червня 1951 р. // Листок дружби. Інформаційний орган ОУСТНС "Зарево". – 1951. – Ч. 7.
27. Жуковський А. Ділові комісії "Зарева" // Листок дружби. – 1951. – Ч. 6.
28. З діяльності "Зарева" // Листок дружби. – квітень 1951. – Ч. 6.
29. Стерчо П., Плав'юк М. Заклик до Представників осередків, членів і прихильників на теренах Злучених Держав Північної Америки й Канади // Листок дружби. – 1950. – Ч. 3.
30. III з'їзд "Зарева" // Листок дружби. Інформаційний орган ОУСТНС "Зарево". – 1951. – Ч. 7.
31. Від редакції // Розбудова держави. Бюлетень "Зарева". – осінь 1951. – Ч. 1 (4).
32. Архів Бібліотеки ім. О. Ольжича. – Ф. "Зарево". – Спр. Документи. – Протокол Першого річного З'їзду Європейського представництва "Зарева", що відбувся в Мюнхені в днях 1-2 вересня 1951 р.
33. Обіжник до проводів, членів, зв'язкових і фізичних членів ОУСТНС "Зарево" // Листок дружби. – 1950. – Ч. 3.

34. Архів Бібліотеки ім. О. Ольжича. – Ф. “Зарево”. – Спр. Документи. – Протокол з основоположного з’їзду ОУСТНС “Зарево” на терені Великої Британії (17 серпня 1952 р. в м. Олдгамі).
35. З діяльності Зарева // Розбудова держави. Бюлетень Зарева. – Монреаль, 1952. – Ч. 4.
36. З діяльності Зарева // Розбудова держави. Бюлетень Зарева. – Монреаль, 1953. – Ч. 2(10).
37. Архів бібліотеки ім. О. Ольжича. – Ф. “Зарево”. – Спр. Документи. – Звіт Європейського Представництва “Зарева” за 1953 р.
38. Архів Бібліотеки ім. О. Ольжича. – Ф. “Зарево”. – Жуковський А. Європейський університетський центр в Нансі.
39. Жуковський А. Відбудова України // Розбудова держави. Бюлетень Зарева. – осінь 1951. – Ч. 1(4).
40. Жуковський А. До проблеми націоналістичної державної системи // Розбудова держави. Бюлетень Зарева. – зима 1952. – Ч. 1(5).
41. Жуковський А. За ясність у основних справах // Розбудова держави. Бюлетень Зарева. – Монреаль, 1952. – Ч. 2-3 (6-7).
42. Жуковський А. До питання державного планування // Розбудова держави. Бюлетень Зарева. – Монреаль, 1952. – Ч. 4 (8).
43. Жуковський А. Проблеми відбудови України // Розбудова держави. Бюлетень Зарева. – Монреаль, 1953. – Ч. 2 (10).
44. Жуковський А. Проблеми відбудови України (закінчення) // Розбудова держави. Бюлетень Зарева. – Монреаль, 1953. – Ч. 5 (9).

Корнийчук Л. В. Деятельность Аркадия Жуковского в Украинском студенческом обществе национального солидаризма “Зарево”

Стаття присвячена характеристиці роботи известного українського ученого Аркадія Жуковського в Українському студентському товаристві національного солідаризма “Зарево”. В цій статті автор аналізує проблеми створення і функціонування студентського товариства і його основні досягнення. Автор звертає увагу на видавничу діяльність товариства, а також показує вплив товариства на подальшу діяльність А. Жуковського і на формування його наукових інтересів.

Ключевые слова: Українське студентське товариство національного солідаризма “Зарево”, звіт, протокол, комісія, журнал “Строительство государства”.

Korniychuk L. V. The activity of Arkadiy Zhukovsky in the Ukrainian students' organization “Zarevo”

The article is dedicated to the characterization of the work of famous Ukrainian scholar Arkadiy Zhukovsky in the Ukrainian students' organization “Zarevo”. In this article author analyzes the problem of foundation and functioning of student society and his main achievements. The author draws attention to the publishing activity of organization, and also shows the influence of organization on the following activity of A. Zhukovsky and the formation of his scientific interests.

Keywords: Ukrainian students' organization “Zarevo”, report, protocol, Commission, journal “Development of State” (“Rozbudova derzhavy”).

УДК 94(477)“1917/1920”

Г. В. Давлєтова

УЧАСТЬ Д. ДОНЦОВА В РЕВОЛЮЦІЙНИХ ПОДІЯХ 1917–1920 РР. В УКРАЇНІ

Стаття присвячена участі відомого українського діяча, публіциста, теоретика українського націоналізму Дмитра Донцова (1883–1973) у революційних подіях 1917–1920 рр. на Україні.

Ключові слова: Дмитро Донцов, національна революція 1917–1920, національний рух, націоналізм

Проблеми розбудови самостійної незалежної України хвилювали не одне покоління інтелігенції, інших соціальних прошарків українського суспільства впродовж тривалого часу. Генераторами цих ідей завжди виступали особистості з числа інтелектуалів, у яких мотив української власне державності був визначальним прагненням всього життя. Одна з найяскравіших в українській історії ХХ століття постать Дмитра Донцова, чия непересічна й суперечлива особистість, як і його ідейно – теоретична спадщина, що довгі роки ретельно не помічалась і замовчувалась, сьогодні, в умовах існування незалежної України, переживає хвилю інтересу, і з боку науковців, і з боку пересічних громадян. Виходять нові наукові розвідки (М. Мандрик [1], О. Сич [2], Ю. Шаповал [3], І. Шліхта [4]), масовими тиражами перевидаються його праці [5; 6], навіть захищаються кандидатські та докторські дисертації (М. Чугуєнко [7], С. Квіт [8]). Сучасні українські вчені вже присвятили чисельні наукові розвідки дослідженню становлення ідеології Д. Донцова, впливу його поглядів на українську молодь 30-х рр. минулого століття, на його літературно-видавничу діяльність тощо.

Між тим, не зважаючи на появу нових джерелознавчих і історіографічних матеріалів, присвячених Д. Донцову наприкінці ХХ – початку ХХІ ст., поза увагою дослідників ще залишаються навіть окремі моменти його біографії та діяльності. Саме тому висвітленню діяльності Д. Донцова під час національно-визвольних змагань в Україні і присвячена дана стаття. Мета даної наукової розвідки – дослідити і проаналізувати діяльність Д. Донцова за часів революційних подій 1917–1920 рр. в Україні.